

НАЦИОНАЛЕН ВОЕНЕН УНИВЕРСИТЕТ „ВАСИЛ ЛЕВСКИ“

5000 гр. Велико Търново, бул. „България“ №76

телефон: (062)618 822; факс: (062)618 899; e-mail: nvu@nvu.bg

О Т Г О В О Р И

от Каспарс Киксте

автор на дисертационен труд на тема: „Възможности за военно-икономическо сътрудничество на страните от Балтийско - черноморския регион“ за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.7. Администрация и управление, докторска програма "Организация и управление извън сферата на материалното производство (сигурност и отбрана)"
в отговор на критичните бележки и препоръки в рецензиите и становищата на научното жури

Уважаеми проф. д. н. Ваня Куздова Банабакова, проф д-р Нели Андреева Бенчева, проф. д. ик. н. Пенчо Стоянов Пенчев, доц. д-р Стефан Гочев Филипов, доц. д-р Недко Ганчев Минчев!

Приемам с благодарност направените от Вас препоръки в рецензиите и становищата, които ще допринесат за последващото развитие в моята научна и академична дейност. Те ще бъдат коректив в бъдещата ми научноизследователска и публикационна дейност.

По отношение: Въпросът към автора на дисертационния труд от проф. д. н. Ваня Банабакова: Към настоящия момент, който се характеризира с динамично променяща се икономическа среда и среда за сигурност, в световен мащаб, на ниво Европейски съюз и респективно на ниво Балтийско-черноморския регион, има ли автора на дисертационния труд нови или актуализирани предложения за развитие на сътрудничеството на страните от изследвания регион?

Отговор: Да. В светлината на бързо развиващата се икономическа и сигурностна среда на глобално, европейско и регионално ниво Балтийско-Черно море, предлагам следният набор от актуализирани и практически ориентирани подходи за задълбочаване на сътрудничеството между страните от изследвания регион.

Първо, изместване на фокуса на регионалното сътрудничество от предимно декларативни и политически формати към функционален, проектно-базиран модел, съсредоточен върху сектори с най-висока стратегическа спешност и интеграционен потенциал. В настоящата среда отбранителният и военно-промишленият сектор се очертават като най-реалистичния и ефективен гръбнак за сътрудничество, тъй като съчетават императиви за сигурност, стабилно обществено търсене и достъп до финансови инструменти на ЕС и НАТО.

Второ, разработването на рамка за сътрудничество в областта на отбранителната промишленост на Балтийско-Черно море, основана на съвместно производство, координирани обществени поръчки и регионална специализация според сравнителните предимства. Такъв подход би позволил на участващите страни да се интегрират в общи вериги за създаване на стойност, без да е необходимо създаването на нов политически съюз или наднационална институционална структура, като същевременно остават напълно съвместими с политиките на ЕС и НАТО.

Трето, да се даде приоритет на съвместните механизми за обществени поръчки и дългосрочното обединяване на регионално ниво. Координираното снабдяване с боеприпаси, безпилотни системи, възможности за електронна война и свързани с тях компоненти би намалило разходите, увеличило обема на производството и би осигурило предвидимост за индустриалните инвестиции, като по този начин би укрепило както икономическата устойчивост, така и колективната сигурност.

Четвърто, да се засили сътрудничеството чрез проекти за инфраструктура с двойно предназначение и енергийна сигурност, особено по оста Север-Юг. Транспортните, логистичните и енергийните системи трябва да бъдат проектирани така, че да подкрепят както гражданската икономическа дейност, така и военната мобилност, като по този начин се свързва пряко икономическото развитие с устойчивостта на сигурността.

Пето, следва да се подчертае значението на институционалния прагматизъм. Вместо да се стреми към твърд или договорно основан Балтийско-Черноморски съюз, сътрудничеството трябва да се развива постепенно чрез успешни проекти, секторни платформи и *ad hoc* механизми за координация. Институционализацията трябва да следва демонстрираните резултати, а не да ги предхожда.

Актуализираното предложение предвижда Балтийско-Черноморския регион да се разглежда не просто като геополитическо пространство, а като

функционален макрорегион, където сътрудничеството в областта на отбранителната промишленост, инфраструктурната свързаност и координираното икономическо управление съвместно допринасят за намаляване на периферизацията, засилване на стратегическата автономност и по-силно позициониране на региона в рамките на Европейския съюз.

По отношение: Препоръки към автора на дисертационния труд от проф. д-р Нели Бенчева: „Като препоръка към докторанта в бъдещата му работа бих посочила да задълбочи проучването на изследваната тема, тъй като нейната актуалност и значимост ще нараства. Препоръчвам на докторанта да публикува резултатите от дисертационния труд в световни бази данни (Scopus /Web of Science).“

Отговор: Приемам Вашата препоръка с благодарност и Ви уверявам, че ще насоча бъдещата си научна работа към задълбочаване и разширяване проучванията в областта.

По отношение: Бележки и въпроси поставени от доц. д-р Стефан Гочев Филипов: „Като слабост на дисертационния труд бих посочил излишното пространно разглеждане на въпросите свързани с разглежданата тематика. Направените изводи са твърде обемисти и следва да бъдат прецизирани, с цел по ясно открояване на приносните моменти. На места в разработката се наблюдават технически грешки, които предполагам, че се дължат на превода.

Основната ми препоръка е да се засили публикационната дейност на кандидата в чужбина, особено в реферирани списания с импакт фактор, което ще допринесе представените идеи да получат по-широка международна известност и признание. Господин Киксте притежава необходимите компетенции за това и следва да оползотвори пълноценно своя научен потенциал.

Приемам тези слабости като „незначителни“ и считам, че те не намаляват научната стойност на дисертационния труд и положителната ми оценка за него.

Въпроси на които да отговори г-н Каспарс Киксте.

1. Какво би било значението на Балтийско - Черноморският съюз за развитието на българската икономика?
2. Какво отражение ще даде създаването на Балтийско - Черноморският съюз върху управлението на икономическите процеси в Източна Европа?
3. Как оценявате степента на сътрудничество между страните в района на Балтийско и Черно море?
4. Какви са основните пречки пред създаването на Балтийско -

Черноморският съюз?“

Отговори: Приемам направените критични бележки и препоръки и ще се съобразя с тях при бъдещите ми научни разработки.

Отговор на въпрос 1: *Какво би било значението на Балтийско - Черноморският съюз за развитието на българската икономика?*

Значението на Балтийско-Черноморския съюз за развитие на българската икономика може да се оцени по няколко ключови направления:

- 1) транспортно-логистично развитие,
- 2) разширяване на пазарния дял и търговска диверсификация;
- 3) енергийна безопасност и намаляване на рисковете;
- 4) инвестиции и индустриално сътрудничество;
- 5) иновации и човешки капитал;
- 6) геоикономическо и политическо укрепване;
- 7) военно-индустриално сътрудничество.

Включването на България в оста „Балтика – Черно море“ усилва нейната роля като южната логистична връзка на Европа. Развитието на мултимодални коридори (пристанища, железни пътища, магистрали) способства за увеличаване на транзитните приходи, привличане на инвестиции в инфраструктурата и намаляване на издръжката за външна търговия. Съюзът формира икономическо пространство в страните от Централна и Източна Европа, което открива за България допълнителни пазари за селскостопанска продукция, хранителна промишленост, машиностроене, фармацевтика и IT услуги. Това намалява зависимостта от отделни търговски партньори и повишава устойчивостта на икономиката. Балтийско-Черноморското сътрудничество предполага също и координация в сферата на енергетиката (газови интерконектори, LNG-инфраструктура, електроенергийни мрежи). За България това означава по-голяма диверсификация на източниците на енергия, намаляване на ценовата волатилност и повишаване на инвестиционната привлекателност на промишлеността. Съвместните проекти в обработващата промишленост, военно-промишленият комплекс, зелената енергетика и цифровата икономика стимулират притока на директни чуждестранни инвестиции. България може да се позиционира като площадка за разпространение на продукти, ориентирани към регионалния пазарен съюз. Създават се условия за научно-образователна кооперация, мобилност на работната сила и обмен на технологии. Това способства за модернизация на икономиката на България, увеличаване на производството и съкращаване на „изтичането на мозъци“. Икономическата интеграция усилва преговорните позиции на

България в ЕС, повишава нейната роля във формирането на регионалната икономическа политика и позволява активно да отстоява националните интереси.

Балтийско-Черноморският съюз може потенциално да стане фактор за България като ускорен растеж, структурна модернизация и повишаване на устойчивостта на икономиката. Действителното въздействие ще зависи от дълбочината на институционалното сътрудничество, обема на съвместните инвестиции и способността на България да се интегрира в регионалните вериги за създаване на стойност.

Отговор на въпрос 2: *Какво отражение ще даде създаването на Балтийско - Черноморският съюз върху управлението на икономическите процеси в Източна Европа?*

Създаването на Балтийско-Черноморския съюз ще окаже всеобхватно въздействие върху управлението на икономическите процеси в Източна Европа, предимно поради промени в мащаба на координацията, приоритетите на икономическата политика и механизмите за вземане на решения. Това би могло да допринесе за по-силна регионална координация на икономическата политика, тъй като формирането на съюза предполага съгласуване на стратегиите в търговията, инфраструктурата, енергетиката и индустриалната политика. Това намалява фрагментацията на икономическото управление в Източна Европа и позволява преход от разнородни национални решения към програмно, целенасочено регионално управление. Източна Европа се характеризира с прекъснати производствени вериги, слаба инфраструктурна свързаност и фокус върху външни центрове за вземане на решения. Балтийско-Черноморският съюз създава свое собствено ниво на регионално икономическо управление, което позволява координацията на приоритетите за развитие между страни със сходни икономически структури и сходни трансформационни предизвикателства. Освен това е в ход преход към управление чрез макрорегионални проекти, а икономическите процеси ще бъдат все по-регулирани чрез съвместни инфраструктурни, енергийни и инвестиционни проекти (коридори Север-Юг, междусистемни връзки, логистични центрове). Това измества акцента от краткосрочното администриране към дългосрочното стратегическо планиране.

Създаването на Балтийско-Черноморския съюз ще допринесе за засилено управление на трансграничните процеси. Съюзът създава инструменти за координиране на трансграничните потоци от стоки, капитал, труд и данни. Това намалява транзакционните разходи, подобрява предвидимостта на икономическата динамика и повишава ефективността на

регионалното регулиране на пазара.

Съюзът ще улесни разработването на колективни енергийни и инвестиционни политики. Координираното управление на енергийната инфраструктура и инвестиционните приоритети укрепва преговорната позиция на страните в региона и намалява уязвимостта към външни шокове. Икономическото управление става по-стабилно и устойчиво на кризи.

Консолидираната позиция на страните от Съюза увеличава тяхното влияние в рамките на ЕС и други международни икономически институции. Източна Европа постепенно се трансформира от обект на регулиране в активен участник във формирането на икономически правила и приоритети. Балтийско-черноморският съюз институционализира Източна Европа като независим икономически макрорегион. Това укрепва преговорната ѝ позиция в рамките на ЕС, позволява ѝ да координира позициите си по бюджетни, търговски и индустриални политики и намалява асиметрията в отношенията със западноевропейските центрове.

За Източна Европа Балтийско-черноморският съюз означава преход от фрагментирано и реактивно икономическо управление към регионално координиран модел, насочен към намаляване на периферността, укрепване на икономическия суверенитет и развитие на собствени центрове на растеж.

Отговор на въпрос 3: *Как оценявате степента на сътрудничество между страните в района на Балтийско и Черно море?*

Считаме, че потенциалът за сътрудничество не е напълно реализиран. Например, съвместната търговия между Латвия и България представлява приблизително 0,3% от общата външна търговия на Латвия, докато тази на България е дори по-ниска – около 0,1%. Инвестициите също представляват по-малко от 1% от всички чуждестранни инвестиции. Това показва, че въпреки че страните поддържат активни отношения в рамките на ЕС (без митнически бариери и свободна търговия), двустранната икономическа активност е много скромна в сравнение с техните ключови търговски и инвестиционни партньори.

В контекста на нашето изследване смятам, че потенциалът за сътрудничество е значителен в областта на военното производство. Виждаме нарастваща заплахата от нашият източен съсед. Освен това, характерът на войната и нейният технологичен компонент се променят. Основният фокус сега трябва да бъде върху производството на дронове, системи за електронна война, роботизирани системи и оръжия. Латвия не разполага с големи промишлени производствени мощности, но в момента активно развива тази област. Вярваме, че в тази сфера нашите страни могат значително да засилят

производството (както на вътрешния пазар, така и в сътрудничество с български производители), както и да увеличат взаимната търговия и инвестиции.

Икономическото сътрудничество между Латвия и България е част от двустранните им отношения като членове на Европейския съюз (ЕС) и НАТО от 1991 г. (дипломатически отношения) и включва търговия, инвестиции и участие в единния европейски пазар.

През 2023 г. България е изнесла стоки за Латвия на стойност приблизително 72,6 милиона долара (главно фармацевтични продукти, телефони и др.) и е внесла стоки от Латвия на стойност приблизително 49,9 милиона долара. Основните категории за търгуване на Латвия с България са машини, електроника, дървесина и хранителни продукти.

Според българското Министерство на икономиката двустранният търговски оборот през първата половина на 2025 г. се е увеличил в сравнение със същия период на 2024 г., като износьт на Латвия за България е нараствал по-бързо от вноса.

Латвийски инвестиции в българската икономика също присъстват: според Българската народна банка общият обем на латвийските инвестиции в България към 1 юли 2025 г. възлиза на приблизително 160,5 милиона евро. Това показва нарастващ инвестиционен интерес между страните в рамките на Европейския единен пазар.

И двете страни са членове на Европейския единен пазар и Митническият съюз на ЕС, което улеснява либерализацията на търговията, намаляването на митническите бариери и по-дълбоката икономическа интеграция. Като членове на ЕС и НАТО, те координират икономическите си политики в контекста на европейските стратегии за растеж и сигурност. Въпреки, че няма междуправителствено споразумение за икономическо сътрудничество (подобно на сключените с трети страни), търговията, инвестициите и дипломатическите контакти формират основата на тяхното сътрудничество в рамките на ЕС.

Общият търговски оборот на Латвия през 2024 г. е износ ~18,7 милиарда евро, внос ~21,7 милиарда евро, общ търговски оборот ~40,36 милиарда евро.

Търговски оборот на Латвия с България в долари, 2024 г. е износ за България ~72,5 милиона щатски долара (~67 милиона евро), внос от България ~59,9 милиона щатски долара (~55 милиона евро), общо ~122–125 милиона евро (~устно преизчисление)

Дял на заетия търговски обем от България в общия външнотърговски

оборот на Латвия е $\approx 0,3\%$ от оборота Латвия (125 милиона евро от $\sim 40\,360$ милиона евро $\approx 0,31\%$). Това означава, че България е много малък търговски партньор за Латвия в сравнение с водещите ѝ партньори (Литва, Естония, Германия и др.).

Общият износ на България през 2024 г. (UN COMTRADE/Trading Economics) е $\sim 46,6$ милиарда щатски долара (~ 44 милиарда евро), а българският износ за Латвия (2024 г.) възлиза на $\sim 49,9$ милиона щатски долара (~ 46 милиона евро). Делът на българския износ за Латвия в общия български износ е $\approx 0,10\%$ (46 милиона евро от $\sim 44\,000$ милиона евро $\approx 0,1\%$). Следователно Латвия е и малък експортен партньор за България по отношение на външната ѝ търговия.

Няма публично достъпен индикатор, който да позволи директно сравнение на тази сума с общия обем на чуждестранните инвестиции в България или Латвия (т.е. дела на общите инвестиции), тъй като официалните доклади на страните публикуват данни за общите преки чуждестранни инвестиции (ПЧИ) по държави, но не посочват подробно дела на всяка отделна инвестираща държава.

Ако вземем предвид общия обем на преките чуждестранни инвестиции (ПЧИ) в България – десетки милиарди евро във всички сектори на икономиката (според различни източници, десетки милиарди евро общо) – тогава латвийските инвестиции от 160,5 милиона евро представляват много малък дял от общите ПЧИ ($\sim$ значително по-малко от 1%) – по приблизителна оценка. Съвместните търговски и финансови потоци между Латвия и България представляват малка част от общите им външноикономически резултати. Това показва, че въпреки, че страните поддържат активни отношения в рамките на ЕС (без митнически бариери, със свободна търговия), двустранният икономически оборот е много скромнен в сравнение с техните ключови търговски и инвестиционни партньори.

Отговор на въпрос 4: *Какви са основните пречки пред създаването на Балтийско - Черноморският съюз?*

Регионът на Балтийско море включва политически разнообразни страни (балтийските държави, Полша, Украйна, Молдова, Румъния, България, Грузия и др.). Някои страни са членове на ЕС и НАТО (Латвия, Литва, Естония, Полша, Румъния, България). Някои имат нестабилни правителства (Грузия), докато други са под пряка военна агресия (Украйна). Освен това, съществен фактор е липсата на единна визия и различни нива на консенсус относно регионалната интеграция. В резултат на това липсва единна политическа воля и дългосрочна стратегия.

Геополитическият натиск на Русия е двоен фактор. От една страна, има очевидна пряка заплаха, която се потвърждава както от военен натиск, така и от постоянни хибридни атаки (енергия, дезинформация). От друга страна, много страни се страхуват от ескалация и директен конфликт.

В икономически план има значителни разлики в БВП, инфраструктурата и нивата на инвестиции; вътрешнорегионалната търговия е слаба в сравнение с търговията с ЕС.

Съществуват и определени исторически и двустранни противоречия (нерешени исторически спорове; чувствителни въпроси на националните малцинства; различни възгледи за миналото и идентичността).

Затова, за съжаление, днес идеята за съюз край Балтийско море съществува по-скоро като геополитическа концепция. Реалистичен сценарий в момента би бил развитието ѝ като гъвкава платформа за сътрудничество. Особен акцент трябва да се постави върху сигурността, инфраструктурата, енергетиката и координацията на политиките в рамките на ЕС и НАТО. Това са именно областите, в които страните споделят най-голям брой общи позиции.

По отношение: Критични бележки от проф. д. ик. н. Пенчо Пенчев: „Основната ми бележка, която вече посочих, е по отношение стила на изложение. Тази бележка не омаловажава качеството на представения дисертационен труд, но ако Каспарс Киксте счете за необходимо, може да я има предвид при бъдещата си работа.“

Отговор: Приемам с благодарност направените препоръки и бележки и ще се съобразя с тях при бъдещите ми научни изследвания.

По отношение: Критични бележки от доц. д-р Недко Минчев: „Наред с положителните страни към работата могат да се отправят и някои критики. На места текстът е твърде описателен и би могъл да бъде по-аналитичен. Наблюдават се някои езикови и стилистични неточности.“

Отговор: Приемам с благодарност направените препоръки и бележки и ще се съобразя с тях при бъдещите ми научни изследвания.

Докторант:

15.01.2026 г.

Каспарс Киксте

NATIONAL MILITARY UNIVERSITY "VASIL LEVSKI"

5000 Veliko Tarnovo, 76 Bulgaria Blvd.

phone: (062)618 822; fax: (062) 618 899; e-mail: nvu@nvu.bg

A N S W E R S

by Kaspars Kikste

author of a dissertation on the topic: "Opportunities for military-economic cooperation of the countries of the Baltic - Black Sea region" for the acquisition of the educational and scientific degree "doctor" in the field of higher education 3. Social, economic and legal sciences, professional field 3.7. Administration and management, doctoral program "Organization and management outside the sphere of material production (security and defence)" in response to the critical remarks and recommendations in the reviews and opinions of the scientific jury

Dear Prof. D.S. Vanya Kuzdova Banabakova, Prof. Dr. Neli Andreeva Bencheva, Prof. D.Sc. in Economics Pencho Stoyanov Penchev, Assoc. Prof. Stefan Gochev Filipov PhD, Assoc. Prof. Nedko Ganchev Minchev PhD!

I gratefully accept your recommendations in the reviews and opinions, which will contribute to the further development of my scientific and academic activities. They will be a corrective in my future research and publication activities.

Regarding: The question to the author of the dissertation by Prof. D. S. Vanya Banabakova: At the present time, which is characterized by a dynamically changing economic and security environment, globally, at the level of the European Union and, respectively, at the level of the Baltic-Black Sea region, does the author of the dissertation have any new or updated proposals for the development of cooperation between the countries of the studied region?

Answer: Yes. In light of the rapidly evolving economic and security environment at the global, European and regional levels of the Baltic-Black Sea, I propose a set of updated and practically oriented approaches to deepen cooperation between the countries of the studied region.

First, shifting the focus of regional cooperation from predominantly declarative and political formats to a functional, project-based model, focused on sectors with the highest strategic urgency and integration potential. In the current environment, the defense and military-industrial sectors emerge as the most realistic and effective backbone for cooperation, as they combine security imperatives, stable public demand and access to EU and NATO financial

instruments.

Second, developing a framework for cooperation in the Baltic-Black Sea defense industry, based on joint production, coordinated procurement and regional specialization according to comparative advantages. Such an approach would allow participating countries to integrate into common value chains without the need to create a new political union or supranational institutional structure, while remaining fully compatible with EU and NATO policies.

Third, to prioritize joint procurement mechanisms and long-term pooling of demand at regional level. Coordinated procurement of ammunition, unmanned systems, electronic warfare capabilities and related components would reduce costs, increase production volumes and provide predictability for industrial investment, thereby strengthening both economic sustainability and collective security.

Fourth, to strengthen cooperation through dual-use infrastructure and energy security projects, especially along the North-South axis. Transport, logistics and energy systems should be designed to support both civilian economic activity and military mobility, thus directly linking economic development to security sustainability.

Fifth, the importance of institutional pragmatism should be stressed. Rather than aiming for a firm or treaty-based Baltic-Black Sea Union, cooperation should develop gradually through successful projects, sectoral platforms and ad hoc coordination mechanisms. Institutionalisation should follow demonstrated results, not precede them.

The updated proposal envisages the Baltic-Black Sea region not simply as a geopolitical space, but as a functional macro-region, where defence industrial cooperation, infrastructure connectivity and coordinated economic governance jointly contribute to reducing peripheralisation, enhancing strategic autonomy and a stronger positioning of the region within the European Union.

Regarding: Recommendations to the author of the dissertation by Prof. Dr. Neli Bencheva: "As a recommendation to the doctoral student in his future work, I would suggest that he deepen the study of the research topic, as its relevance and significance will increase. I recommend that the doctoral student publish the results of the dissertation in global databases (Scopus /Web of Science)."

Answer: I accept your recommendation with gratitude and assure you that I will direct my future scientific work towards deepening and expanding research in the field.

Regarding: Notes and questions posed by Assoc. Prof. Stefan Filipov PhD: "As a weakness of the dissertation, I would point out the unnecessarily extensive

consideration of issues related to the topic under consideration. The conclusions drawn are too voluminous and should be refined in order to more clearly highlight the contributing points. In places in the work, technical errors are observed, which I assume are due to the translation.

My main recommendation is to strengthen the candidate's publication activity abroad, especially in refereed journals with an impact factor, which will contribute to the presented ideas gaining wider international fame and recognition. Mr. Kikste possesses the necessary competencies for this and should fully utilize his scientific potential.

I accept these weaknesses as "minor" and believe that they do not reduce the scientific value of the dissertation and my positive assessment of it.

Questions to be answered by Mr. Kaspars Kikste.

1. What would be the significance of the Baltic-Black Sea Union for the development of the Bulgarian economy?

2. What impact will the creation of the Baltic-Black Sea Union have on the management of economic processes in Eastern Europe?

3. How do you assess the degree of cooperation between the countries in the Baltic and Black Sea regions?

4. What are the main obstacles to the creation of the Baltic-Black Sea Union?

Answers: I accept the critical notes and recommendations made and will take them into account in my future scientific developments.

Answer to question 1: What would be the importance of the Baltic-Black Sea Union for the development of the Bulgarian economy?

The importance of the Baltic-Black Sea Union for the development of the Bulgarian economy can be assessed in several key areas:

- 1) transport and logistics development,
- 2) expansion of market share and trade diversification;
- 3) energy security and risk reduction;
- 4) investment and industrial cooperation;
- 5) innovation and human capital;
- 6) geo-economic and political strengthening;
- 7) military-industrial cooperation.

Bulgaria's inclusion in the Baltic-Black Sea axis strengthens its role as the southern logistics link of Europe. The development of multimodal corridors (ports, railways, highways) contributes to increasing transit revenues, attracting investments in infrastructure and reducing the cost of foreign trade. The Union forms an economic space in the countries of Central and Eastern Europe, which opens up additional markets for Bulgaria for agricultural products, food industry,

mechanical engineering, pharmaceuticals and IT services. This reduces dependence on individual trading partners and increases the sustainability of the economy. Baltic-Black Sea cooperation also implies coordination in the field of energy (gas interconnectors, LNG infrastructure, electricity networks). For Bulgaria, this means greater diversification of energy sources, reduction of price volatility and increase of the investment attractiveness of the industry. Joint projects in the manufacturing industry, the military-industrial complex, green energy and the digital economy stimulate the inflow of foreign direct investment. Bulgaria can position itself as a platform for the distribution of products oriented towards the regional market union. Conditions are created for scientific and educational cooperation, mobility of the workforce and exchange of technologies. This contributes to the modernization of the Bulgarian economy, increasing production and reducing the "brain drain". Economic integration strengthens Bulgaria's negotiating positions in the EU, increases its role in the formation of regional economic policy and allows it to actively defend national interests.

The Baltic-Black Sea Union could potentially become a factor for Bulgaria in accelerating growth, structural modernization, and increasing the sustainability of the economy. The actual impact will depend on the depth of institutional cooperation, the volume of joint investments, and Bulgaria's ability to integrate into regional value chains.

Answer to question 2: *What impact will the creation of the Baltic-Black Sea Union have on the management of economic processes in Eastern Europe?*

The creation of the Baltic-Black Sea Union will have a comprehensive impact on the governance of economic processes in Eastern Europe, primarily due to changes in the scale of coordination, economic policy priorities and decision-making mechanisms. This could contribute to stronger regional coordination of economic policy, since the formation of the union implies the coordination of strategies in trade, infrastructure, energy and industrial policy. This reduces the fragmentation of economic governance in Eastern Europe and allows a transition from heterogeneous national solutions to programmatic, targeted regional governance. Eastern Europe is characterized by interrupted production chains, weak infrastructure connectivity and a focus on external decision-making centers. The Baltic-Black Sea Union creates its own level of regional economic governance, which allows for the coordination of development priorities between countries with similar economic structures and similar transformation challenges. Furthermore, a transition towards governance through macro-regional projects is underway, and economic processes will be increasingly regulated through joint infrastructure, energy and investment projects (North-South corridors, interconnections, logistics

centres). This shifts the emphasis from short-term administration to long-term strategic planning.

The creation of the Baltic-Black Sea Union will contribute to enhanced management of cross-border processes. The Union creates instruments for coordinating cross-border flows of goods, capital, labor and data. This reduces transaction costs, improves the predictability of economic dynamics and increases the effectiveness of regional market regulation.

The Union will facilitate the development of collective energy and investment policies. Coordinated management of energy infrastructure and investment priorities strengthens the negotiating position of the countries in the region and reduces vulnerability to external shocks. Economic governance becomes more stable and crisis-resistant.

The consolidated position of the Union countries increases their influence within the EU and other international economic institutions. Eastern Europe is gradually transforming from an object of regulation into an active participant in the formation of economic rules and priorities. The Baltic-Black Sea Union institutionalizes Eastern Europe as an independent economic macroregion. This strengthens its negotiating position within the EU, allows it to coordinate its positions on budgetary, trade and industrial policies, and reduces asymmetry in relations with Western European centers.

For Eastern Europe, the Baltic-Black Sea Union means a transition from fragmented and reactive economic governance to a regionally coordinated model aimed at reducing peripherality, strengthening economic sovereignty and developing its own centers of growth.

Answer to question 3: *How do you assess the degree of cooperation between the countries in the Baltic and Black Sea regions?*

We believe that the potential for cooperation is not fully realized. For example, joint trade between Latvia and Bulgaria accounts for approximately 0.3% of Latvia's total foreign trade, while Bulgaria's is even lower – around 0.1%. Investments also account for less than 1% of all foreign investment. This shows that although the countries maintain active relations within the EU (without customs barriers and free trade), bilateral economic activity is very modest compared to their key trade and investment partners.

In the context of our research, I believe that the potential for cooperation is significant in the field of military production. We see a growing threat from our eastern neighbor. In addition, the nature of war and its technological component are changing. The main focus should now be on the production of drones, electronic warfare systems, robotic systems and weapons. Latvia does not have large

industrial production capacities, but is currently actively developing this area. We believe that in this area our countries can significantly strengthen production (both on the domestic market and in cooperation with Bulgarian manufacturers), as well as increase mutual trade and investment.

Economic cooperation between Latvia and Bulgaria is part of their bilateral relations as members of the European Union (EU) and NATO since 1991 (diplomatic relations) and includes trade, investment and participation in the European single market.

In 2023, Bulgaria exported goods to Latvia worth approximately \$72.6 million (mainly pharmaceuticals, telephones, etc.) and imported goods from Latvia worth approximately \$49.9 million. The main categories of Latvia's trade with Bulgaria are machinery, electronics, wood and food products.

According to the Bulgarian Ministry of Economy, bilateral trade turnover in the first half of 2025 increased compared to the same period in 2024, with Latvia's exports to Bulgaria growing faster than imports.

Latvian investments in the Bulgarian economy are also present: according to the Bulgarian National Bank, the total volume of Latvian investments in Bulgaria as of July 1, 2025 amounted to approximately 160.5 million euros. This indicates a growing investment interest between the countries within the European Single Market.

Both countries are members of the European Single Market and the EU Customs Union, which facilitates trade liberalization, the reduction of customs barriers and deeper economic integration. As members of the EU and NATO, they coordinate their economic policies in the context of European growth and security strategies. Although there is no intergovernmental agreement on economic cooperation (similar to those concluded with third countries), trade, investment and diplomatic contacts form the basis of their cooperation within the EU.

Latvia's total trade turnover in 2024 is exports ~18.7 billion euros, imports ~21.7 billion euros, total trade turnover ~40.36 billion euros.

Latvia's trade turnover with Bulgaria in dollars, 2024 is exports to Bulgaria ~72.5 million US dollars (~67 million euros), imports from Bulgaria ~59.9 million US dollars (~55 million euros), total ~122–125 million euros (~oral conversion)

The share of the occupied trade volume from Bulgaria in the total foreign trade turnover of Latvia is $\approx 0.3\%$ of the turnover of Latvia (125 million euros out of ~40,360 million euros $\approx 0.31\%$). This means that Bulgaria is a very small trading partner for Latvia compared to its leading partners (Lithuania, Estonia, Germany, etc.).

Bulgaria's total exports in 2024 (UN COMTRADE/Trading Economics) are ~46.6 billion US dollars (~44 billion euros), and Bulgarian exports to Latvia (2024) amount to ~49.9 million US dollars (~46 million euros). The share of Bulgarian exports to Latvia in total Bulgarian exports is $\approx 0.10\%$ (€46 million out of ~€44,000 million $\approx 0.1\%$). Therefore, Latvia is also a small export partner for Bulgaria in terms of its foreign trade.

There is no publicly available indicator that would allow a direct comparison of this amount with the total volume of foreign investments in Bulgaria or Latvia (i.e. the share of total investments), since the official reports of the countries publish data on total foreign direct investments (FDI) by country, but do not specify in detail the share of each individual investing country.

If we take into account the total volume of foreign direct investments (FDI) in Bulgaria – tens of billions of euros in all sectors of the economy (according to various sources, tens of billions of euros in total) – then the Latvian investments of €160.5 million represent a very small share of total FDI (~ significantly less than 1%) – by rough estimate. The joint trade and financial flows between Latvia and Bulgaria represent a small part of their total foreign economic performance. This shows that although the countries maintain active relations within the EU (without customs barriers, with free trade), the bilateral economic turnover is very modest compared to their key trade and investment partners.

Answer to question 4: *What are the main obstacles to the creation of the Baltic-Black Sea Union?*

The Baltic Sea region includes politically diverse countries (the Baltic States, Poland, Ukraine, Moldova, Romania, Bulgaria, Georgia, etc.). Some countries are members of the EU and NATO (Latvia, Lithuania, Estonia, Poland, Romania, Bulgaria). Some have unstable governments (Georgia), while others are under direct military aggression (Ukraine). In addition, a significant factor is the lack of a unified vision and varying levels of consensus on regional integration. As a result, there is a lack of unified political will and a long-term strategy.

The geopolitical pressure from Russia is a two-fold factor. On the one hand, there is an obvious direct threat, confirmed by both military pressure and constant hybrid attacks (energy, disinformation). On the other hand, many countries fear escalation and direct conflict.

In economic terms, there are significant differences in GDP, infrastructure and investment levels; intra-regional trade is weak compared to trade with the EU.

There are also certain historical and bilateral contradictions (unresolved historical disputes; sensitive issues of national minorities; different views on the past and identity).

Therefore, unfortunately, today the idea of a Baltic Sea Union exists more as a geopolitical concept. A realistic scenario at the moment would be its development as a flexible platform for cooperation. Particular emphasis should be placed on security, infrastructure, energy and policy coordination within the EU and NATO. These are precisely the areas in which the countries share the greatest number of common positions.

Regarding: Critical notes from Prof. D.Sc. in Economics Pencho Stoyanov Penchev: “My main note, which I have already indicated, is regarding the style of presentation. This note does not belittle the quality of the presented dissertation work, but if Kaspars Kikste deems it necessary, he may take it into account in his future work.”

Response: I gratefully accept the recommendations and notes made and will take them into account in my future scientific research.

Regarding: Critical remarks from Assoc. Prof. Nedko Minchev PhD: „Along with the positive aspects of the work, some criticisms can also be made. In places the text is too descriptive and could be more analytical. Some linguistic and stylistic inaccuracies are observed.”

Response: I gratefully accept the recommendations and remarks made and will take them into account in my future scientific research.

Doctoral student:

15.01.2026 г.

Kaspars Kikste

